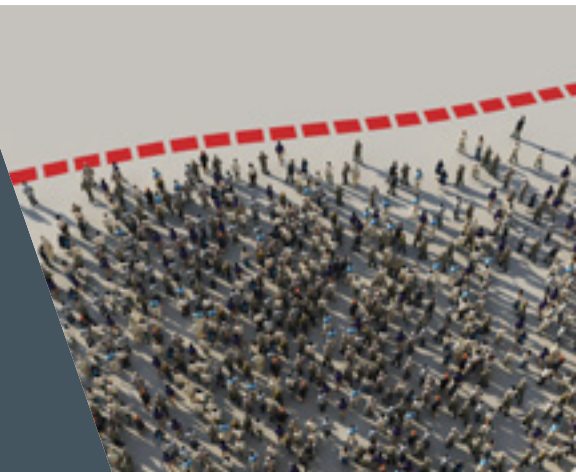

Οδηγίες σχετικά με τον τρόπο μείωσης του κινδύνου επαναπροώθησης στη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων κατά τις επιχειρήσεις εντός του εδάφους τρίτων χωρών ή από κοινού με τρίτες χώρες

Σκοπός των οδηγιών

Οι εν λόγω οδηγίες σχετικά με τον τρόπο μείωσης του κινδύνου επαναπροώθησης σε καταστάσεις διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων αποβλέπουν στη στήριξη της ΕΕ και των κρατών μελών κατά την εφαρμογή μέτρων ολοκληρωμένης διαχείρισης των συνόρων με τη συνδρομή τρίτων χωρών. Σκοπεύει επίσης να περιορίσει τον πιθανό κίνδυνο να κληθούν να λογοδοτήσουν. Δεν συνιστά ολοκληρωμένη δέσμη οδηγιών και τα κράτη μέλη οφείλουν να τηρούν το σύνολο των ισχυουσών υποχρεώσεων τόσο εντός όσο και πέραν του πεδίου εφαρμογής των εν λόγω κατευθυντήριων γραμμών, συμπεριλαμβανομένων αυτών που προβλέπονται από το διεθνές, το ευρωπαϊκό και το εθνικό δίκαιο.

Οι παρούσες οδηγίες επικεντρώνονται σε καταστάσεις διαχείρισης των συνόρων όπου είναι ακόμα ασαφές σε ποιον εναπόκειται η ευθύνη για τις πιθανές παραβιάσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων, ιδίως σε δραστηριότητες που εκτελούνται με τη συνδρομή τρίτων χωρών. Δεν καλύπτονται περιπτώσεις για τις οποίες υπάρχει πάγια νομολογία. Οι εν λόγω οδηγίες καθορίζουν δέκα προτάσεις για πρακτικά μέτρα.

Ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA) παρέχει τις εν λόγω οδηγίες βάσει της έκθεσής του με τίτλο «*Scope of the principle of non-refoulement in contemporary border management: evolving areas of law*» (Το πεδίο εφαρμογής της αρχής της μη επαναπροώθησης στη σύγχρονη διαχείριση των συνόρων: εξελισσόμενοι τομείς του δικαίου). Τόσο η έκθεση όσο και οι οδηγίες στηρίχθηκαν σημαντικά στη συμμετοχή εμπειρογνομόνων κατά τη συνεδρίαση που πραγματοποιήθηκε στη Βιέννη στις 14 Μαρτίου 2016.

Αρχή της μη επαναπροώθησης

Η αρχή της μη επαναπροώθησης αποτελεί κεντρικό σημείο του καθεστώτος των θεμελιωδών δικαιωμάτων της ΕΕ, όπως διατυπώνεται στο άρθρο 78 (1) της Συνθήκης για τη λειτουργία της ΕΕ. Τα άρθρα 18 και 19 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ο Χάρτης) περιλαμβάνουν επίσης την απαγόρευση της επαναπροώθησης, η οποία διευκρινίζεται περαιτέρω στο παράγωγο κοινοτικό δίκαιο. Ουσιαστικά, οι εν λόγω διατάξεις αντικατοπτρίζουν τις διεθνείς υποχρεώσεις των κρατών μελών της ΕΕ περί των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Για τους πρόσφυγες, η αρχή της μη επαναπροώθησης όπως ορίζεται στο άρθρο 33 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951, περί του καθεστώτος των προσφύγων, αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του διεθνούς νομικού καθεστώτος για την προστασία τους. Απαγορεύει την επιστροφή των προσφύγων σε καθεστώς κινδύνου δίωξης. Καλύπτει επίσης τους αιτούντες άσυλο έως ότου εκδοθεί οριστική απόφαση επί της αίτησης ασύλου που υπέβαλαν.

Για όλα τα πρόσωπα, ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς τους, η αρχή της μη επαναπροώθησης αποτελεί βασική συνιστώσα της απαγόρευσης των βασανιστηρίων και της σκληρής, απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας που κατοχυρώνεται από το άρθρο 7 της Διεθνούς Σύμβασης για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα του 1966, το άρθρο 3 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών του 1984 κατά των βασανιστηρίων και από το άρθρο 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ECHR), όπως ερμηνεύεται από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων

Δικαιωμάτων. Αυτές οι διατάξεις δεν επιτρέπουν οποιαδήποτε παρέκκλιση, εξαίρεση ή περιορισμό.

Το *κεκτημένο* της ΕΕ στον τομέα του ασύλου απαγορεύει επίσης την επιστροφή ενός προσώπου σε πραγματικό κίνδυνο σοβαρής βλάβης που απορρέει από αδιάκριτη άσκηση βίας σε καταστάσεις ένοπλης σύγκρουσης.

Η αρχή της *μη επαναπροώθησης* όχι μόνο απαγορεύει την απομάκρυνση, απέλαση ή έκδοση προς χώρα όπου ένα πρόσωπο απειλείται με τον κίνδυνο δίωξης ή άλλη σοβαρή βλάβη (*άμεση επαναπροώθηση*) αλλά και προς χώρες όπου τα άτομα ενδέχεται να εκτεθούν σε σοβαρό κίνδυνο μεταγενέστερης απομάκρυνσης προς τέτοια χώρα (*έμμεση επαναπροώθηση*).

Η απαγόρευση της *επαναπροώθησης* ισχύει επίσης στα σύνορα και στη θάλασσα.

Συμπεριφορά που μπορεί να προκαλέσει *επαναπροώθηση* ενδέχεται επίσης να συνεπάγεται παραβίαση άλλων θεμελιωδών δικαιωμάτων, όπως του δικαιώματος ακρόασης, του δικαιώματος αποτελεσματικής προσφυγής ή της απαγόρευσης ομαδικών απελάσεων.

Ολοκληρωμένη διαχείριση των συνόρων

Η έννοια της ολοκληρωμένης διαχείρισης των συνόρων καθοδηγεί τη δράση της ΕΕ και των κρατών μελών της κατά τον έλεγχο των εξωτερικών συνόρων. Προωθεί ένα μοντέλο ελέγχου της πρόσβασης σε τέσσερα επίπεδα, το οποίο περιλαμβάνει:

- μέτρα σε τρίτες χώρες (όπως η παροχή συμβουλών και κατάρτισης)·
- συνεργασία με όμορες χώρες·
- μέτρα στα ίδια τα εξωτερικά σύνορα·
- μέτρα στο έδαφος του κράτους, συμπεριλαμβανομένης της επιστροφής.

Κατά την εφαρμογή μέτρων ολοκληρωμένης διαχείρισης των συνόρων σε τρίτες χώρες ή από κοινού με τρίτες χώρες, τα κράτη μέλη της ΕΕ ενδέχεται να εμπλακούν σε δραστηριότητες όπου η εφαρμογή των υποχρεώσεων ως προς τα θεμελιώδη δικαιώματα οι οποίες απορρέουν από τον Χάρτη και συγκεκριμένα από την απαγόρευση της *επαναπροώθησης* δεν είναι πλήρως διευθετημένη.

Ευθύνη κράτους

Ο Χάρτης ισχύει για την ΕΕ καθώς και για τα κράτη μέλη όταν δρουν στο πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου. Συμπεριλαμβάνεται επίσης η συμπεριφορά στα σύνορα ή εκτός της επικράτειας της ΕΕ.

Σύμφωνα με το άρθρο 1 της ΕΣΔΑ, τα κράτη οφείλουν να εξασφαλίζουν τον σεβασμό των δικαιωμάτων της Σύμβασης για όλα τα πρόσωπα εντός της περιοχής δικαιοδοσίας τους. Τα κράτη μπορούν επίσης κατ' εξαίρεση να ασκούν δικαιοδοσία όταν λειτουργούν εκτός της επικράτειάς τους.

Σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, μια διεθνώς παράνομη πράξη ενός κράτους συνεπάγεται διεθνείς ευθύνες. Η συμπεριφορά είναι παράνομη όταν παραβιάζει μια διεθνή υποχρέωση του κράτους και καταλογίζεται στο κράτος. Το κράτος μπορεί κατ' εξαίρεση να υπέχει ευθύνη όταν βοηθά ή συνδράμει, καθοδηγεί και ελέγχει ή εξαναγκάζει άλλο κράτος να υιοθετήσει συμπεριφορά που παραβιάζει διεθνείς υποχρεώσεις.

Οι ενδεχόμενες νομικές συνέπειες για τα κράτη μέλη της ΕΕ από το αίτημα συνδρομής των τρίτων χωρών στην αποτροπή άφιξης μεταναστών στην ΕΕ εξαρτώνται από τις ειδικές συνθήκες της εκάστοτε επιχείρησης και των εκάστοτε παραγόντων όπως την άσκηση *de jure* ή *de facto* ελέγχου επί προσώπου ή το βαθμό μόχλευσης που ασκείται από κράτος μέλος της ΕΕ στη συμπεριφορά της τρίτης χώρας. Αν και αυτό συμβαίνει σε εξαιρετικές περιπτώσεις, δεν μπορεί να αποκλεισθεί πλήρως η ευθύνη των κρατών μελών της ΕΕ.

Δέκα προτάσεις για πρακτικά μέτρα σε καταστάσεις διαχείρισης των συνόρων

1. Διεξαγωγή προκαταρκτικής αξιολόγησης και παρακολούθηση της κατάστασης στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην τρίτη χώρα

Κατά την εξέτασή της αποστολής εμπειρογνομόνων εγγράφων ή αξιωματικών-συνδέσεων σε τρίτες χώρες ή όπου προβλέπεται η επιχειρησιακή συνεργασία με τρίτες χώρες και η οποία ενδέχεται να περιλαμβάνει αναχαίτιση ροής μεταναστών ή/και την αποβίβασή τους σε μια τρίτη χώρα, τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να διενεργούν ενδελεχή αξιολόγηση της κατάστασης στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε αυτήν τη χώρα. Μια τέτοια εκτίμηση θα έδινε τη δυνατότητα στα κράτη μέλη της ΕΕ να αξιολογήσουν τις πιθανές επιπτώσεις που μπορεί να έχουν στα θεμελιώδη δικαιώματα και να σταθμίσουν τις προγραμματισμένες τους δραστηριότητες ώστε να αποφύγουν ή να μειώσουν τον κίνδυνο συμμετοχής σε πράξεις που θα μπορούσαν να παραβιάσουν τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Μια τέτοια εκτίμηση θα πρέπει να βασίζεται σε πλήρεις φάσμα πηγών και να περιλαμβάνει πληροφορίες για την πρόσβαση στο άσυλο και για τη μεταχείριση των ατόμων που χρήζουν διεθνούς προστασίας. Οι αρχές που εκτίθενται στο άρθρο 4 (2) του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 656/2014 για επιχειρήσεις στη θάλασσα που συντονίζονται από τον Frontex μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως καθοδήγηση. Η τακτική παρακολούθηση της κατάστασης θα επέτρεπε την προσαρμογή της επιχειρησιακής εμπλοκής στην περίπτωση που προκύψουν αλλαγές.

2. Αποσαφήνιση των αρμοδιοτήτων και των διαδικασιών κατά τη σύναψη συμφωνιών με τρίτες χώρες

Οι συμφωνίες που συνάπτονται με τρίτες χώρες θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν κανόνες για την απόδοση των ευθυνών, δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στο γεγονός ότι οι τρίτες χώρες ενδέχεται να μην δεσμεύονται από τις ίδιες υποχρεώσεις περί των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όπως τα κράτη μέλη της ΕΕ. Οι συμφωνίες περί αποστολής εμπειρογνομόνων εγγράφων ή αξιωματικών-συνδέσμων σε αερολιμένες τρίτων χωρών προς υποστήριξη των αεροπορικών εταιρειών στη λήψη αποφάσεων σχετικά με την επιβίβαση ή μη των επιβατών θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν οδηγίες για το πού πρέπει να παραπέμπονται τα άτομα στα οποία δεν επιτρέπεται η επιβίβαση σε αεροσκάφος και να εκφράζουν τον φόβο πρόκλησης σοβαρής βλάβης ή δίωξης ή/και κατά πόσον υπάρχουν σαφείς ενδείξεις για πραγματικό κίνδυνο επαναπροώθησης.

3. Αποφυγή αιτήματος προς τρίτες χώρες για αναχαίτιση ροής μεταναστών στην περίπτωση πραγματικού κινδύνου πρόκλησης βλάβης

Δεν θα πρέπει να ζητείται από τις τρίτες χώρες να αναχαίτσουν άτομα που μετακινούνται πριν από την άφιξή τους στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ, όταν είναι γνωστό ή θα έπρεπε να είναι γνωστό ότι τα άτομα που αναχαίτιστηκαν θα αντιμετώπιζαν, κατά συνέπεια, δίωξη ή πραγματικό κίνδυνο άλλης σοβαρής βλάβης.

4. Παροχή εκπαίδευσης περί των θεμελιωδών δικαιωμάτων στο προσωπικό που απασχολείται σε τρίτες χώρες

Το προσωπικό που αποστέλλεται σε τρίτες χώρες και απασχολείται ως αξιωματικοί-σύνδεσμοι

ή ως εμπειρογνώμονες εγγράφων θα πρέπει να εκπαιδεύεται και να εξοπλίζεται με τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες προκειμένου να κατανοεί κατά πόσον και πώς θα μπορεί να εφαρμοστεί η αρχή της μη επαναπροώθησης στις επιχειρήσεις όπου συμμετέχει.

5. Παροχή εκπαίδευσης περί των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε αξιωματούχους τρίτων χωρών

Αξιωματούχοι τρίτων χωρών οι οποίοι ενεργούν ως σύνδεσμοι ή στηρίζουν μέτρα επιχειρησιακά ολοκληρωμένης διαχείρισης των συνόρων που εφαρμόζονται σε τρίτες χώρες θα πρέπει να γνωρίζουν τις απαιτήσεις σε σχέση με τα ανθρώπινα δικαιώματα, ιδίως αυτών που απορρέουν από την αρχή της μη επαναπροώθησης. Αυτό, για παράδειγμα, είναι σημαντικό όταν αξιωματούχοι τρίτων χωρών δρουν επί σκάφους που ανήκει στην ιδιοκτησία κράτους μέλους της ΕΕ που έχει αποσταλεί για τη βελτίωση της δυνατότητας επιτήρησης των συνόρων των τρίτων χωρών.

6. Αποσαφήνιση των αρμοδιοτήτων κατά την κατάρτιση επιχειρησιακών σχεδίων

Τα επιχειρησιακά σχέδια και άλλα έγγραφα που καθοδηγούν επιχειρήσεις ή περιπολίες που διεξάγονται από κοινού με τρίτες χώρες θα πρέπει να καταρτίζονται κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μειώνεται κατά το δυνατόν ο κίνδυνος παραβίασης των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Συγκεκριμένα, θα πρέπει να περιλαμβάνουν σαφείς διατάξεις σχετικά με τη χρήση βίας, την απαγόρευση των βασανιστηρίων, της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας και τον σεβασμό της αρχής της μη επαναπροώθησης.

7. Ενσωμάτωση θεμελιωδών δικαιωμάτων σε δραστηριότητες ανάπτυξης ικανοτήτων

Η εκπαίδευση και οι λοιπές δραστηριότητες ανάπτυξης ικανοτήτων που προσφέρονται σε τρίτες χώρες στον τομέα της διαχείρισης των συνόρων θα πρέπει να περιλαμβάνουν και να ενσωματώνουν τα ανθρώπινα δικαιώματα και το δίκαιο των προσφύγων. Όταν δωρίζονται περιουσιακά στοιχεία και εξοπλισμός σε τρίτες χώρες, θα πρέπει να ακολουθεί η εκπαίδευση των αρχών της χώρας αποδοχής για να υπογραμμισθεί η ορθή χρήση τους σύμφωνα με το ισχύον δίκαιο περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι δωρητές θα πρέπει να επιβλέπουν τον τρόπο με τον οποίο οι τρίτες χώρες χρησιμοποιούν τα μέσα και τον εξοπλισμό που τους διατίθενται και να συζητούν οποιαδήποτε μη ενδεδειγμένη χρήση καθώς και τις συνέπειές της κατά τις συσκέψεις, την εκπαίδευση ή μέσω άλλων οδών.

8. Λήψη αποφάσεων σε ατομική βάση εφαρμόζοντας τις κατάλληλες διασφαλίσεις

Το κοινοτικό δίκαιο απαιτεί εξατομικευμένη εκτίμηση πριν από τη λήψη αποφάσεων για την είσοδο ή μη υπηκόου τρίτης χώρας στην επικράτεια ενός κράτους μέλους της ΕΕ. Παρόλο που το βάθος μιας τέτοιας εξέτασης εξαρτάται από ειδική διαδικασία, θα πρέπει να παρέχονται σε κάθε περίπτωση βασικές διασφαλίσεις, όπως γλωσσική ή νομική συνδρομή καθώς και πρόσβαση σε αποτελεσματική προσφυγή. Προς την επίτευξη αυτού, η εξατομικευμένη εκτίμηση θα πρέπει να πραγματοποιείται στην στεριά, δεδομένου ότι οι αναγκαίες προϋποθέσεις για τον προσδιορισμό των αναγκών προστασίας καθώς και της ευαλωτότητας συνήθως δεν μπορούν να ικανοποιηθούν επί σκάφους.

9. Αποβίβαση σε ασφαλές σημείο ατόμων που διασώθηκαν στη θάλασσα

Στον βαθμό που δεν τίθεται σε κίνδυνο η ζωή των ατόμων, τα σκάφη που καλούνται να διασώσουν μετανάστες στη θάλασσα δεν θα πρέπει να λαμβάνουν εντολές να τους αποβιβάζουν σε χώρες όπου η ζωή και οι ελευθερίες τους θα απειλούνταν, όπως προτείνεται στις κατευθυντήριες γραμμές περί μεταχείρισης διασωθέντων στη θάλασσα που κατάρτισε το 2004 η Επιτροπή Ναυτικής Ασφάλειας του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού. Όπου απαιτείται,

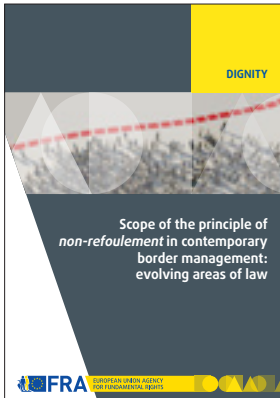
θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν οι καλές υπηρεσίες του Υπατού Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (UNHCR) για τον εντοπισμό ασφαλούς τόπου.

10. Διευκόλυνση πρόσβασης σε διεθνή προστασία στα σύνορα

Σύμφωνα με την συμφωνία Schengen και το κεκτημένο της ΕΕ στον τομέα του ασύλου, πρέπει να εκπαιδεύονται οι συνοριακοί φύλακες και να τους παρέχονται οι σχετικές πληροφορίες για το άσυλο. Αυτό θα διασφαλίσει ότι άτομα τα οποία φθάνουν στα εξωτερικά σύνορα, και τα οποία ενδεχομένως χρήζουν διεθνούς προστασίας ενημερώνονται και εκείνα που επιθυμούν να ζητήσουν διεθνή προστασία -παραπέμπονται στις αρμόδιες εθνικές αρχές - γνωρίζοντας ότι οι ανάγκες διεθνούς προστασίας δεν περιορίζονται σε ορισμένες μόνο εθνικότητες. Θα πρέπει να αξιοποιούνται πλήρως οι διαθέσιμες ενότητες κατάρτισης και τα πρακτικά εργαλεία που ανέπτυξε η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO), σε συνεργασία με τους FRA, Frontex και UNHCR, όπως το εργαλείο περί πρόσβασης σε διαδικασίες χορήγησης ασύλου για τους αξιωματούχους που έρχονται πρώτοι σε επαφή με τους αιτούντες.

Η πρόσβαση σε διαδικασίες χορήγησης ασύλου πρέπει να υφίσταται στη νομοθεσία και την πρακτική. Όπου τα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν υψώσει φράκτες στα σύνορα, θα πρέπει να υπάρχουν σημεία πρόσβασης όπου τα άτομα θα μπορούν με ασφάλεια να υποβάλουν αιτήσεις για παροχή διεθνούς προστασίας.

Τα κράτη μέλη της ΕΕ εμπλέκονται ολοένα και περισσότερο σε δραστηριότητες διαχείρισης των συνόρων στην ανοικτή θάλασσα, σε τρίτες χώρες - ή από κοινού με αυτές- και στα σύνορα της ΕΕ. Οι εν λόγω δραστηριότητες ενέχουν τον κίνδυνο παραβίασης της αρχής της μη επαναπροώθησης, η οποία αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του διεθνούς νομικού καθεστώτος για την προστασία των προσφύγων, καθώς απαγορεύει την επιστροφή των ατόμων σε καθεστώς κινδύνου δίωξης.

Οι εν λόγω οδηγίες περιλαμβάνουν συγκεκριμένες προτάσεις σχετικά με τον τρόπο μείωσης του κινδύνου επαναπροώθησης στις εν λόγω καταστάσεις και αποτελούν ένα πρακτικό εργαλείο το οποίο αναπτύχθηκε με τη συμμετοχή εμπειρογνομόνων στο πλαίσιο της συνεδρίασης που πραγματοποιήθηκε στη Βιέννη στις 14 Μαρτίου 2016.

Οι εν λόγω οδηγίες παρουσιάζονται επίσης στο έγγραφο "*Scope of the principle of non-refoulement in contemporary border management: evolving areas of law*", μια νέα έκθεση του FRA για το συγκεκριμένο θέμα.

Περαιτέρω πληροφορίες:

Για την έκθεση του FRA που ενσωματώνει τις παρούσες οδηγίες- *Scope of the principle of non-refoulement in contemporary border management: evolving areas of law*.

- FRA (2016), *Asylum and migration into the European Union in 2015*, Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων, <http://fra.europa.eu/en/publication/2016/asylum-and-migration-european-union-2015> (EN, FR)
- FRA-ECtHR (2014), *Handbook on European law relating to asylum, borders and immigration*, Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων, <http://fra.europa.eu/en/publication/2013/handbook-european-law-relating-asylum-borders-and-immigration> (BG, CS, DA, DE, EL, EN, ES, ET, FI, FR, HR, HU, IT, LT, LV, NL, PL, PT, RO, SK, SL, SV, TR)
- FRA (2014), *Fundamental rights at airports: border checks at five international airports in the European Union*, Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων, <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/fundamental-rights-airports-border-checks-five-international-airports-european>; <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/fundamental-rights-airports-border-checks-five-international-airports-european-o> (DE, EN, FR, IT, NL)
- FRA (2014), *Fundamental rights at land borders: findings from selected European Union border crossing points*, Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων, <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/fundamental-rights-land-borders-findings-selected-european-union-border-crossing> (EN); <http://fra.europa.eu/en/publication/2015/fundamental-rights-land-borders-findings-selected-european-union-border-crossing> (BG, DE, EL, EN, ES, FR, HU, PL, SK)
- FRA (2013), *Fundamental rights at Europe's southern sea borders*, Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων, <http://fra.europa.eu/en/publication/2013/fundamental-rights-europes-southern-sea-borders> (EN); <http://fra.europa.eu/en/publication/2013/fundamental-rights-europes-southern-sea-borders-summary> (DE, EL, EN, ES, FR, IT)

Επισκόπηση των δραστηριοτήτων του FRA στον τομέα του ασύλου, της μετανάστευσης και των συνόρων διατίθεται στη διεύθυνση <http://fra.europa.eu/en/theme/asylum-migration-borders>.

FRA — ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Schwarzenbergplatz 11 1040 Vienna ΑΥΣΤΡΙΑ
Τηλ.: +43 1580300 Φάξ: +43 158030699
fra.europa.eu – info@fra.europa.eu
[facebook.com/fundamentalrights](https://www.facebook.com/fundamentalrights)
[linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency](https://www.linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency)
twitter.com/EURightsAgency

Υπηρεσία Εκδόσεων

© Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2016
Φωτογραφίες: © Shutterstock

Print: ISBN 978-92-9491-699-0, doi:10.2811/297799
PDF: ISBN 978-92-9491-720-1, doi:10.2811/156655